

Корнієнко С.К.,

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ

Петроє О.М.,

доктор наук з державного управління, доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ

Сутність та пріоритетні напрями реформування державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю на сучасному етапі

Створення правових, соціально-економічних, культурних, організаційних умов і гарантій, забезпечення недискримінаційного сприятливого соціального середовища для всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин є не лише нагальною необхідністю в період нинішніх глобальних перетворень в Україні та світі, а й однією з головних функцій демократичної держави та стратегічною метою державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю.

У статті запропоновано інтерпретацію понять “соціальний захист дітей з інвалідністю”, “державна політика у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю”, “механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю” та шляхи оптимізації пріоритетних напрямів реформування державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю на сучасному етапі.

Ключові слова: дитина з інвалідністю, соціальний захист дітей з інвалідністю, державна політика у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю, механізм державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю.

Корниенко С.К., Петрое О.М. Сущность и приоритетные направления реформирования государственной политики в сфере социальной защиты детей с инвалидностью на современном этапе

Создание правовых, социально-экономических, культурных, организационных условий и гарантий, обеспечение недискриминационной благоприятной социальной среды для всестороннего личностного развития детей с инвалидностью и полноценной социальной интеграции их в систему общественных отношений является не только насущной необходимостью в период нынешних глобальных преобразований в Украине и мире, но и одной из главных функций демократического государства и стратегической целью государственной политики в сфере социальной защиты детей с инвалидностью.

В статье предложена интерпретация понятий “социальная защита детей с инвалидностью”, “государственная политика в сфере социальной защиты детей с инвалидностью”, “механизм государственного управления в сфере социальной защиты детей с инвалидностью” и пути оптимизации приоритетных направлений реформирования государственной политики в сфере социальной защиты детей с инвалидностью на современном этапе.

Ключевые слова: ребенок с инвалидностью, социальная защита детей с инвалидностью, государственная политика в сфере социальной защиты детей с инвалидностью, механизм государственной политики в сфере социальной защиты детей с инвалидностью.

Kornienko S.K., Petroe O.M. Essence and reform priorities of the state policy in the sphere of social protection of children with disabilities at the present stage

Creating of legal, socio-economic, cultural, organizational conditions and guaranting of non-discriminatory social environment conducive for the full personal development of children with disabilities and their full social integration in the system of social relations is not only a necessity during the current global transformations in Ukraine and worldwide but one of the main functions of a democratic state and a strategic goal of the state policy in the field of social protection of children with disabilities.

The article suggested interpretation of the concepts of “social protection of children with disabilities”, “state policy in the sphere of social protection of children with disabilities”,

“mechanism of state control in the sphere of social protection of children with disabilities” and ways to optimize reform priorities of state policy in the sphere of social protection of children with disabilities at the present stage.

Key words: child with disability, social protection of children with disabilities, state policy in the sphere of social protection of children with disabilities, mechanism of the state policy in the sphere of social protection of children with disabilities in the sphere of social protection of children with disabilities.

Постановка проблеми. Складний, зтягнутий на десятиріччя шлях реформування системи соціального захисту призвів до неспроможності держави компенсувати дітям з інвалідністю наслідки соціально-економічної кризи: система не здатна задовольнити потреби дітей з інвалідністю у реабілітаційних, соціальних, освітніх послугах, їх доступність та якість надання; забезпечити засобами реабілітації, автомобілями, виробами медичного призначення, санаторно-курортним лікуванням, а також забезпечити належний рівень профілактики інвалідності тощо.

Важливим завданням стає визначення сутності та пріоритетних напрямів реформування державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених та практиків, які розглядали питання інвалідності та соціального захисту осіб з інвалідністю, у тому числі дітей, варто виокремити Е.Азарову, Л.Безтелесну, Т.Дегтяренко, А.Іпатова, М.Кравченко, В.Красномовця, А.Куцу, В.Ляшенка, В.Мартинюка, К.Міщенко, К.Семенову, В.Скуратівського, В.Тарасенко, А.Шевцова та ін.

Наукова розробка проблем соціального захисту дітей з інвалідністю в новітніх дослідженнях вітчизняних науковців відображає багато в чому еволюцію оцінки суспільної значущості цього питання в нашій країні в цілому. Водночас неузгодженими залишаються ключові поняття та недостатньо вивченою є проблема вдосконалення системи управління соціальним захистом дітей з інвалідністю в цілому. Поза увагою науковців залишаються надзвичайно важливі питання щодо державної політики України у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. У процесі дослідження виникла необхідність уточнення понять “соціальний захист дітей з інвалідністю”, “державна політика у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю”, “механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю” та визначення шляхів оптимізації пріоритетних напрямів реформування державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю на сучасному етапі.

Формування цілей статті: уточнити сутність та визначити пріоритетні напрями реформування державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю на сучасному етапі, запропонувати інтерпретацію понять “соціальний захист дітей з інвалідністю”, “державна політика у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю”, “механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю”.

Виклад основного матеріалу. Ужиття заходів щодо соціального захисту дітей з інвалідністю відбувається шляхом розробки, прийняття та виконання програм, що фінансуються як за рахунок держави, так і місцевих органів влади, спрямованих на реалізацію заходів відповідно до стратегічних цілей та пріоритетів. Для розв’язання проблем дітей з інвалідністю урядом схвалено низку нормативно-правових актів, якими визначено основні напрями вдосконалення державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю на подальші роки. Серед них:

- Концепція Державної програми “Репродуктивне здоров’я нації на 2006–2015 роки”, що передбачає розробку та вжиття заходів, спрямованих на покращення стану репродуктивного здоров’я жителів України, запобігання інвалідизації дітей, пропаганду здорового способу життя; забезпечення медико-соціальної підтримки сімей, у яких є діти з інвалідністю; проведення освітніх кампаній з питань охорони здоров’я; доступності медичних послуг та ін. [8].
- Стратегія демографічного розвитку на період до 2015 року визначає необхідність упровадження новітніх форм і методів профілактики дитячої інвалідності; удосконалення системи оздоровлення дітей на базі санаторіїв, профілакторіїв, дитячих оздоровчих закладів тощо; забезпечення дітей з інвалідністю в навчальних закладах екологічно чистими продуктами харчування та якісною питною водою; упорядкування мережі дошкільних навчальних закладів, запровадження новітніх форм організації навчального процесу, підвищення якості освітніх послуг [5].

Указом Президента України “Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав і законних інтересів дітей” передбачено створення безперешкодного життєвого середовища для дітей з інвалідністю, зокрема забезпечення доступу таких дітей до об’єктів житлово-комунального і громадського призначення, інформації та зв’язку, до транспортних засобів тощо [1].

Забезпечити оптимальне функціонування цілісної системи захисту прав дітей в Україні відповідно до вимог Конвенції ООН про права дитини та з урахуванням цілей розвитку, проголошених Декларацією тисячоліття ООН, і стратегії Підсумкового документа Спеціальної сесії в інтересах дітей Генеральної Асамблеї ООН “Світ, сприятливий для дітей” покликана Загальнодержавна програма “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2016 року” [2].

З урахуванням положень Плану дій Ради Європи щодо сприяння правам і повній участі людей з обмеженими фізичними можливостями в суспільстві: покращення якості життя людей з обмеженими фізичними можливостями в Європі в 2006–2015 роках (Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи Res (2006) постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 716 було затверджено Державну програму розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю на період до 2011 року [3]. Реалізація вказаної Державної програми створила підґрунтя для ратифікації Україною Конвенції про права інвалідів та Факультативного протоколу до неї.

Забезпечення реалізації прав і задоволення потреб інвалідів нарівні з іншими громадянами, поліпшення умов їх життєдіяльності згідно з Конвенцією про права інвалідів передбачено Державною цільовою програмою “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 року” [4].

Проголошений Україною напрям на європейську інтеграцію поставив питання про адаптацію вітчизняного законодавства до законодавства ЄС. Планом дій “Україна – Європейський Союз” передбачається посилення діалогу та співробітництва із соціальних питань забезпечення наближення стандартів України до стандартів та практики Європейського Союзу, зокрема у сфері соціальної політики. У березні 2014 р. Верховною Радою України ухвалено постанову “Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі”. Таким

чином офіційно проголошено незворотність курсу України на євроінтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі [6].

Незважаючи на суттєві зміни у підходах до вирішення питань дітей з інвалідністю, вони продовжують належати до найбільш соціально незахищених категорій громадян. Держава суттєво відстає від європейських держав за рівнем соціального захисту дітей з інвалідністю. В Україні простежується відсутність системності та послідовності дій у процесі реформування соціальної сфери. Не має цілісної та комплексної стратегії державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю, яка являє собою сукупність різноманітних видів слабо обґрунтованих і не підкріплених можливостями бюджетного фінансування пільг, виплат тощо. Соціальні заходи, які вживалися, були безсистемними та не мали суттєвого ефекту, істотно не вплинули на покращення життя дітей з інвалідністю.

Розв'язання цих проблем передбачає вжиття низки заходів, які б включали насамперед раціоналізацію та модернізацію організаційної структури системи державного управління, зокрема у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю, а саме: чіткий розподіл функціональних обов'язків, посадових повноважень відповідно до рівня регулювання з ефективним ресурсним забезпеченням кожної структури для виконання покладених на неї функцій.

Через це державну політику у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю розглядаємо як цілеспрямовану, розраховану на тривалий період, стратегічну діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та інших інститутів, зорієнтовану на розв'язання існуючих проблем та створення правових, соціально-економічних, культурних, організаційних умов і гарантій, забезпечення недискримінаційного сприятливого соціального середовища для всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

Вирішення цього завдання потребує вжиття системи комплексних заходів із впровадженням комплексного ефективного механізму державними установами для того, щоб на основі чинних нормативно-правових актів, державно-цільових програм, з достатнім фінансовим підґрунтям, висококваліфікованими кадрами забезпечити дітям з інвалідністю повноцінну участь у житті суспільства. Цей підхід полягає у необхідності проведення конкретних дій, спрямованих передусім на формування толерантного ставлення до дітей з інвалідністю, у результаті чого зменшиться стигматизація дітей з інвалідністю, їх залежність від сторонніх осіб. Потребує перегляду діючі підходи до ролі функції держави не як соціального утримувача, а як організатора повноцінного життя дітям з інвалідністю.

Ураховуючи викладене, механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю характеризуємо як систему цілей, напрямів, завдань, форм, методів, засобів, заходів, принципів та інструментів діяльності держави щодо надання дітям з інвалідністю реабілітаційних, соціальних, освітніх та інших послуг, державних допомог, забезпечення їх засобами реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, установами опіки/піклування (забезпечення стороннього догляду), що здійснюється на принципах адресності, соціальної справедливості, гуманності, рівності, профілактичної спрямованості, диференційованого підходу. Забезпечення стороннього догляду має бути спрямоване на створення недискримінаційного сприятливого соціального середовища для всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

Ратифікувавши Конвенцію ООН про права інвалідів, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечувати права і свободи дітей з інвалідністю відповідно до міжнародних стандартів, доступності соціального, економічного і культурного оточення, охорони здоров'я, освіти, транспорту, зв'язку тощо. Це зумовило принципове оновлення інституту соціального захисту дітей з інвалідністю. Тому соціальний захист дітей з інвалідністю визначаємо як складову діяльності держави, спрямовану на встановлення прав та забезпечення гарантій щодо реабілітаційних, соціальних, освітніх та інших послуг, державних допомог, засобів реабілітації, санаторно-курортного лікування, установа опіки/піклування (забезпечення стороннього догляду), необхідних для підтримки й всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

Нині значна увага як науковців, так і державних службовців спрямована на пошук ефективних напрямів удосконалення державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю. Тому активно обговорюються можливі напрями реформування та модернізації системи соціального захисту, зокрема покращення реабілітаційних, соціальних, освітніх послуг, удосконалення механізму забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, збільшення державної соціальної допомоги дітям з інвалідністю.

Важливий напрям – це надання комплексних реабілітаційних послуг для дітей з інвалідністю. Статистичні дані свідчать про необхідність охоплення реабілітаційними послугами якомога більшої кількості таких дітей. Однак вони мають бути диференційовані залежно від індивідуальних потреб кожної конкретної дитини, надаватися своєчасно та у повному обсязі. Цей підхід є не лише основою повноцінної інтеграції дітей з інвалідністю у суспільне життя, а й максимально повно відповідає положенням Конвенції ООН про права інвалідів.

Реабілітаційні установи мають організувати процес реабілітації таким чином, щоб дітям з інвалідністю надати можливість досягнення та збереження функціонування оптимального рівня фізичного та психічного розвитку, забезпечити їх інструментами для досягнення в їхньому житті більш високого рівня незалежності. Це означатиме, що кожний реабілітаційний курс має наблизити дитину до відвідування навчального закладу та покращення його здібностей у повсякденному та суспільному житті. Для батьків – підвищення рівня їх знань, умінь та поінформованості з метою надання більш ефективної підтримки своїй дитині. Установам слід сконцентруватися на розвитку нових послуг, які будуть корисні сім'ям, а не просто пропонувати набір реабілітаційних заходів.

Таким чином, серед заходів щодо вдосконалення реабілітаційного процесу доцільним вважаємо надання дітям з інвалідністю комплексних реабілітаційних послуг із застосуванням сучасних технологій, використовуючи найкращий досвід зарубіжних установ та міжнародних організацій.

Кроком від ізоляції до всебічної інтеграції дітей з інвалідністю вбачається розширення мережі центрів денного перебування при центрах соціальної реабілітації дітей з інвалідністю, які є початком комплексного підходу в роботі з такими дітьми, а саме зосередженні зусиль із реабілітації, навчання та адаптації до соціуму в одному місці.

Сучасний розвиток системи соціального захисту вимагає забезпечення кваліфікованими соціальними та педагогічними кадрами відповідних установ;

удосконалення системи їх підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, підвищення їх соціального статусу, забезпечення їх економічних і соціальних гарантій. Тому необхідним вбачається вжиття заходів щодо забезпечення підготовки необхідної чисельності соціальних та педагогічних працівників для роботи з дітьми з інвалідністю, організація постійно діючих курсів підвищення кваліфікації таких фахівців.

Державна політика має бути орієнтованою на розроблення концептуальних засад щодо вироблення нових правил функціонування соціальної сфери, розвиток конкуренції на ринку реабілітаційних та соціальних послуг, упровадження механізмів державно-приватного партнерства. Результатом цієї роботи має стати розвиток мережі комунальних закладів та установ, що надають соціальні послуги, підвищення якості їх надання, розширення залучення недержавних організацій та громадських об'єднань до надання соціальних послуг.

В умовах економічної кризи, а також перевантаженості бюджету соціальними витратами, для реалізації соціальної політики та її модернізації необхідні дієві механізми, що дадуть змогу оптимізувати й підсилити напрями активної соціальної політики щодо дітей з інвалідністю. Так, посиляться роль і відповідальність органів місцевого самоврядування за якість, фінансове забезпечення, обсяг та вибір надавача послуг, а роль держави полягатиме лише у здійсненні нагляду за дотриманням стандартів якості надавачами послуг. Отже, у сфері забезпечення дітей з інвалідністю соціальними послугами загальна політика держави має ґрунтуватися на принципах та підходах, які б враховували якнайкраще інтереси дитини.

Держава має надавати соціальні послуги та допомогу відповідно до потреб конкретної дитини з інвалідністю. При цьому дитина з інвалідністю чи її представник повинні мати доступ до належного оцінювання їхніх потреб (обстежень, комісій тощо). Для цього необхідно забезпечити поступовий перехід від утримання установ соціального захисту до фінансування витрат на безпосереднє надання послуг. Означені вище аспекти вимагають диференціації надання соціальної допомоги (надавати тим, хто її дійсно потребує залежно від рівня доходів батьків дитини з інвалідністю, а також за віковою ознакою, що має запровадити нові підходи до визначення форм соціального захисту та методів соціальної роботи з певними віковими групами). Для підвищення адресності соціального захисту дітей з інвалідністю доцільно розвивати службу соціальних інспекторів і фахівців соціальної роботи у сфері раннього виявлення та своєчасного надання соціальних послуг. Для цього потрібно розробити організаційні механізми реформування органів соціального захисту на місцях та створення на регіональному рівні підрозділів соціального інспектування.

Відповідно до ст. 20 Конвенції про права інвалідів держави-учасниці мають вживати ефективних заходів для забезпечення індивідуальної мобільності дітей з інвалідністю вибраним ними способом, у вибраний ними час та за доступною ціною, полегшення доступу дітей з інвалідністю до якісних засобів, що полегшують мобільність, пристроїв та послуг [7].

Серед заходів щодо соціального захисту дітей з інвалідністю першочерговим є вирішення питання про забезпечення їх технічними та іншими засобами реабілітації з урахуванням індивідуальних потреб. Для забезпечення належного рівня якості технічних засобів реабілітації та послуг, а також системи їх контролю вважаємо за необхідне: розробити національні стандарти, гармонізовані з європейськими, на

технічні засоби реабілітації для дітей з інвалідністю, що визначають рівень якості продукції та надання послуг із забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації; розробити випробувальне обладнання для проведення клінічних та експлуатаційних випробувань різних видів технічних засобів реабілітації; проводити роботи з будівництва, реконструкції, модернізації, технічного оснащення державних підприємств і клініки УкрНДІпротезування.

Відповідно до завдання № 5 Державної цільової програми “Національний план дій з реалізації Конвенції ООН про права інвалідів” до очікуваних результатів виконання цієї програми віднесено вдосконалення механізму забезпечення інвалідів, у тому числі дітей, які мають на це право, автомобілями [4]. Тому потребує вдосконалення та систематизації організаційне та нормативно-правове врегулювання порядку забезпечення дітей з інвалідністю автомобілями, а також визначення конкретних функцій кожного органу виконавчої влади в організаційній структурі забезпечення дітей з інвалідністю автомобілями. Доцільним вважаємо розроблення альтернативних варіантів забезпечення автомобілями дітей з інвалідністю. Зокрема, через упровадження щомісячних компенсаційних виплат замість забезпечення автомобілем, поліпшення роботи спеціальних транспортних служб для перевезення дітей з інвалідністю.

Потребує реформування і модернізації мережа дитячих оздоровчих закладів України. Умови сьогодення вимагають від санаторно-курортних установ більш розширених функцій, а саме: функцій санаторно-реабілітаційного центру, який би забезпечував дитину з інвалідністю, крім медичної реабілітації, іншими видами реабілітації – фізкультурно-спортивною, соціальною, психолого-педагогічною, професійно-освітньою. Тому актуальним є питання щодо створення нових або облаштування існуючих державних закладів оздоровлення для санаторно-курортного лікування дітей з інвалідністю залежно від нозологій та розроблення відповідної нормативно-методичної бази. Загалом державна політика щодо забезпечення санаторно-курортним лікуванням має полягати в забезпеченні кожній дитині з інвалідністю рівного доступу до цієї державної гарантії у сприятливий для лікування чи оздоровлення період з обґрунтовано визначеними, згідно з видом захворювання, термінами, наданням належних послуг в необхідній кількості й належної якості, а також надання безкоштовної путівки супроводжуючій особі.

Наступне важливе завдання держави – забезпечити дітям з інвалідністю реалізації ними права на отримання освіти, активну участь в усіх сферах суспільного буття. Тому державна політика у сфері надання освітніх послуг дітям з інвалідністю має формуватися з урахуванням інтелектуальних, психологічних та фізичних можливостей особистості, сприяти розвитку нових форм навчання таких дітей, стати складовою частиною нової соціальної політики.

Обґрунтовуючи невідкладність заходів щодо вдосконалення освіти дітей з інвалідністю, варто зауважити, що система навчання і виховання дітей з інвалідністю в Україні перебуває на етапі розвитку, який визначається як перехідний від визнання рівних прав до надання рівних можливостей, від інституалізації до інтеграції. Основна мета зазначеного етапу полягає в тому, щоб максимально сприяти інтеграції дітей з інвалідністю в суспільство, підвищити якість життя дітей, їх соціальний розвиток.

Таким чином, упровадження інтегрованого навчання зумовлено посиленням у суспільстві гуманістичних тенденцій, визнанням права дітей з інвалідністю на спільне

існування з іншими дітьми, розуміння ефективності індивідуального підходу в навчанні не лише дітям з інвалідністю, а й їх здоровим одноліткам.

Провідною тенденцією сучасного етапу розвитку національної системи освіти дітей з інвалідністю є впровадження інклюзивної освіти, що має відбуватися в умовах постійного вдосконалення систем загальної, професійної і вищої освіти. У цій галузі принципово важливою є виважена державна політика, яка не допускає крайнощів у вирішенні будь-яких питань. Упровадження моделі інклюзивної освіти в Україні потребує насамперед створення відповідної нормативно-правової бази; розробки фінансових механізмів утримання системи інклюзивної освіти; підготовки кваліфікованих кадрів; удосконалення спеціальних навчальних планів, програм, підручників; створення безперешкодного середовища для дітей з інвалідністю.

У цілому для соціальної й освітньої інтеграції дітей з інвалідністю важливою є трансформація державної соціальної політики в напрямі беззаперечного визнання їхніх прав і свобод, розвитку різнобічної підтримки і включення в суспільство. Необхідно проводити цілеспрямовану і систематичну роботу щодо подолання існуючого соціокультурного ігнорування потреб дітей з інвалідністю і негативного до них ставлення. Тому важливе значення мають підвищення обізнаності суспільства з проблем дітей з інвалідністю, зміна існуючого стереотипу ставлення до них. Але запровадження цих факторів шляхом виховання свідомості суспільства не дає можливості сподіватися на отримання суттєвого результату протягом короткого періоду. Доцільно вживати більш дієвих і результативних заходів впливу на суспільство, урахувавши існуючу неможливість забезпечення вимог чинної нормативно-законодавчої бази, потенційно достатньої за обсягом і якістю для розв'язання всіх проблем доступності. Крім того, покращити забезпечення реалізації прав дітей з інвалідністю на освіту дасть змогу співпраця з громадськими об'єднаннями, такими як Асоціація тифлопедагогів України, Асоціація корекційних педагогів України, Асоціація офтальмологів України та ін.

Першочерговим завданням у сфері доступності є проведення державою послідовної політики створення безбар'єрного середовища за принципами універсального дизайну, яка передбачає забезпечення права дітей з інвалідністю на максимальну участь у соціальному житті суспільства; розширює можливості їх необмеженого пересування; підвищує шанси дітей з інвалідністю здобути освіту, брати участь у різних соціальних, культурних, оздоровчих заходах, і таким чином, бути активними членами суспільства. Забезпечення доступності для дітей з інвалідністю є важливим, оскільки це надасть їм можливість вести незалежний спосіб життя.

У сучасних умовах особливої актуальності набувають питання побудови і вдосконалення національних систем охорони здоров'я. Це пояснюється визначальною роллю, яку вони відіграють у збереженні та відновленні здоров'я, особливо в період реформування та обмеженого фінансування галузі, що призводить до значного обмеження соціального захисту дітей з інвалідністю.

Ситуація, яка склалася в Україні зі здоров'ям дітей з інвалідністю, потребує негайного розв'язання проблем на загальнодержавному рівні. Першочерговим завданням є зупинення погіршення здоров'я, що може бути досягнуто шляхом здійснення державної політики в галузі охорони здоров'я через економічні, соціальні та інші важелі.

Збільшення кількості дітей з інвалідністю потребує збільшення видатків з державного бюджету на їхній соціальний захист. Ураховуючи, що в Україні державні кошти, передбачені на охорону здоров'я населення, освіту та на інші соціальні програми, є значно меншими від середнього рівня в Європі, виникає розрив між прагненням держави забезпечити ефективний соціальний захист дітей з інвалідністю та фінансовими можливостями держави щодо практичної реалізації цих заходів. Стратегічні підходи до вирішення питань соціального захисту дітей з інвалідністю в повному обсязі можуть бути реалізовані передусім шляхом значного збільшення фінансування на ці цілі через поступове фінансування програм, напрямів та заходів, які стосуються дітей з інвалідністю, відповідно до потреби.

Загалом для забезпечення ефективності системи соціального захисту дітей з інвалідністю необхідно передусім сформувати багатоканальну модель фінансування соціального захисту. Так, матеріально-фінансовою базою соціального захисту поряд з відрахуваннями з державного бюджету можуть стати позабюджетні надходження та кошти від приватизації.

Таким чином, реалізація державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю та забезпечення їхніх прав потребує вжиття системних узгоджених заходів, зокрема політичного, організаційно-правового, соціально-економічного, інформаційного, гуманітарного, морально-культурного та освітнього характеру, що має ґрунтуватися з урахуванням основних положень чинного законодавства, а також Конвенції ООН про права інвалідів та інших міжнародних документів.

Висновки.

1. Сутність державної політики соціального захисту дітей з інвалідністю розкрито у запропонованих авторами визначеннях ключових понять “соціальний захист дітей з інвалідністю”, “державна політика у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю”, “механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю”.

Соціальний захист дітей з інвалідністю – це складова діяльності держави, що спрямована на встановлення прав та забезпечення гарантій щодо реабілітаційних, соціальних, освітніх та інших послуг, державних допомог, засобів реабілітації, санаторно-курортного лікування, установа опіки/піклування (забезпечення стороннього догляду), необхідних для підтримки й всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

Державна політика у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю – це цілеспрямована, розрахована на тривалий період стратегічна діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та інших інститутів, зорієнтована на розв'язання існуючих проблем та створення правових, соціально-економічних, культурних, організаційних умов і гарантій, забезпечення недискримінаційного сприятливого соціального середовища для всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

Механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю – це система цілей, напрямів, завдань, форм, методів, засобів, заходів, принципів та інструментів діяльності держави щодо надання дітям з інвалідністю реабілітаційних, соціальних, освітніх та інших послуг, державних допомог, забезпечення їх засобами реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, установа опіки/піклування (забезпечення стороннього догляду), що здійснюється

на принципах адресності, соціальної справедливості, гуманності, рівності, профілактичної спрямованості, диференційованого підходу та спрямована на створення недискримінаційного сприятливого соціального середовища для всебічного особистісного розвитку дітей з інвалідністю та повноцінної соціальної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

2. Пріоритетними напрямками реформування та модернізації системи соціального захисту є покращення реабілітаційних, соціальних, освітніх послуг, удосконалення механізму забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, збільшення державної соціальної допомоги дітям з інвалідністю.

За умови здійснення державою цілеспрямованої та збалансованої політики як на центральному, так і на регіональному рівнях, із залученням матеріально-фінансових та інтелектуальних ресурсів можна буде сприяти досягненню мети державної політики у сфері соціального захисту – поліпшити соціальне становище дітей з інвалідністю шляхом створення умов для всебічного розвитку та розширення можливостей повноцінної інтеграції їх у систему суспільних відносин.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням концептуальних засад модернізації державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю.

Список використаних джерел

1. Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей : Указ Президента України від 1 черв. 2013 р. № 312/2013 // Офіц. вісн. Президента України. – 2013. – № 16. – Ст. 505.

2. Про Загальнодержавну програму “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини” на період до 2016 року : Закон України від 10 квіт. 2009 р. // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 24.

3. Про затвердження Державної програми розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю на період до 2011 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 трав. 2007 р. № 716 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 37. – Ст. 1470.

4. Про затвердження Державної цільової програми “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серп. 2012 р. № 706 // Офіц. вісн. України. – № 59. – Ст. 2369.

5. Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2006 р. № 879 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 26. – Ст. 1898.

6. Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі : Постанова Верховної Ради України від 13 берез. 2014 р. № 874-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 25. – Ст. 752.

7. Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів та Факультативного протоколу до неї : Закон України від 16 груд. 2009 р. № 1767-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 17.

8. Про схвалення Концепції Державної програми “Репродуктивне здоров'я нації на 2006–2015 роки” : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 квіт. 2006 р. № 244-р // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 18.

9. *Корниенко С.К.* Актуальные вопросы государственной политики Украины в сфере социальной защиты детей-инвалидов на современном этапе / С. К. Корниенко // Вест. гос. и муницип. упр. – 2014. – № 1.

10. *Корниенко С.* Теоретичний аналіз спеціального понятійного апарату на відповідність завданням забезпечення прав дітей-інвалідів в Україні / Світлана Корниенко // Вісник НАДУ. – 2011. – № 3. – С. 271–277.